

LA O ANIVERSARE: LECȚIA CUVINTELOR

At an anniversary: lesson of the words

Dr. Grigore Bușoi

Motto:

„Această parte netraductibilă a unei limbi formează adevărata ei zestre de la moși-strămoși [...], iar acasă la dânsa limba românească este o bună gospodină și are multe de toate.”

Mihai Eminescu

„Se zbate tot sufletul unei națiuni în limbă.”

Nicolae Iorga

„Sentimentul românesc al ființei: dorul întru ceva.”

Constantin Noica

„Cultura se face prin lectură.”

George Călinescu

Onoarea se exprimă prin cuvânt. În tot ce facem să ne regăsim reazimul în cuvinte.

S-a spus: limba românească este o carte de arheologie lingvistică.

Putem spune și noi: *Româna sus răsare/Ca o taină mare*. Cuvântul *răsare* îl găsim în formularea lingvistică: soarele *Ra sare* peste orizont.

Pe ordinea de zi, de la înălțimea întâlnirii noastre jubiliare, dincolo de emoția revederii, în care firese vom discuta despre trecut, prezent și viitor, vă propun să înscriem în fundal un punct special de noblețe: **nevoia de salvare a neamului românesc și a limbii române**.

Ca medici, înțelegem mai bine decât alți cetățeni ce înseamnă comandamentele urgenței ca *support for life* în condițiile unei profunde crize economice și a disoluției funcțiilor statului în care se află țara noastră. **Promoția '61 a Facultății de Medicină Generală, de la IMF București**, a dovedit că are *life blood* (putere de viață, vitalitate, suflet). Am folosit câteva englezisme pentru că poporul român reprezintă o entitate aparte în con-

cernul popoarelor europene, cu rădăcini adânci, multimilenare, în istoria, cultura și civilizația umană. În demersul existențial încercat, fiecare dintre noi ne-am străduit să ne facem datoria și mulți au reușit.

Credem că putem să ne adresăm felicitări și urări de noi împliniri în postura în care ne aflăm: medici încă în activitate, stâlpi ai familiei, belferi ai cugetării, buni cetățeni și, de ce nu, statornici patrioți.

Aș vrea, într-o înălțare sufletească, să așezăm revederea noastră sub învățătura Bibliei, cartea de căpătâi a omenirii.

Pentateuhul, cele cinci cărți ale Vechiului Testament, ne-ar putea indica cele cinci structuri ale devenirii noastre ca medici împliniți:

1. *Facerea* sau *Geneza* (construcția minții medicului din suma gândurilor medicinei, proces realizat în cadrul învățământului universitar)
2. *Exodul* (ieșirea, după absolvire, în largul lumii, fiecare cu darul și harul său)
3. *Leviticul* sau *Ciitoria* (edificarea în propria specialitate, cu referire la funcțiile îndeplinite ca sacerdoți ai medicinei)

4. *Numărătoarea* (traversarea destinului după 50 de ani, cu evocarea activității și înălțarea pe soclu a reușitelor)

5. *Deuteronomul* sau *Înceierea* (feed-back-ul omului ca profesionist și cetățean, revederea legilor primite în facultate, învățătura desprinsă spre a fi lăsată urmașilor).

Pentateuhul ne prilejuiește *petrecerea* în sens noician prin lume.

Acum și aici, se cuvine să adresăm cuvinte de mulțumire dascălilor și mentorilor noștri și să vărșăm o lacrimă fierbinte pentru cei plecați dintre noi – profesori și colegi.

Mulți dintre colegii noștri au ieșit în lume cu lucrări științifice și literare, cu opere de artă, cu realizări profesionale de referință.

Desigur, după acest moment aniversar sunt așteptate noi produse ale minții și sufletului, seria '61.

Personal, cunosc o parte din operele colegilor: Mircea Chiotan, Lucian Cueșdean, Constantin Enăchescu, Cornel Ioniță, Dinu Mareș, Ileana-Delia Mut-Popescu, Sebastian Nicolau, Lucian Paraschivescu, Eugen Popescu, Cristina-Elena Raicu-Bușoi, Dan Ștefănescu, Mihai Teodorescu.

Lucrarea de față, ca *labor amoris* (trudă a iubirii) pentru ființa umană, își propune să rețină atenția prin câteva cuvinte-cheie, cuvinte-steag, culese din spațiul nostru afectiv.

Aceste cuvinte le-am extras dintr-o înșiruire alfabetică care mi-a apărut în minte ca primă instanță, realizând astfel o *amprentă lingvistică rostitoare* (ALR). Acest ALR ar putea deveni un posibil test de sondare cognitivă a personalității pentru fiecare subiect.

Ne vom opri asupra a trei cuvinte: **țară, județ, medicină**.

Pentru mine aceste cuvinte corespund dezi-deratelor formulate de Eminescu: „Unde vei găsi cuvântul ce exprimă adevărul?”

În același timp, cuvintele alese sunt exprimări filiale (ale unui fiu al Limbii Românești).

ȚARA, CA TEMEI AL VIEȚII POPORULUI

Temeiul este făptura lucrurilor bine făcute și punerea în rost a gândurilor și faptelor către ele. Temeiul vine să dea conținut și fundament lucrurului gândit.

Țara devine un temei pentru buna rostuire a vieții poporului.

Temeiul, în sens filosofic, înțelegem de la Constantin Noica, devine o contopire a *noțiunii existenței* cu *noțiunea cunoașterii*, cu *noțiunea punerii în plan a lucrării* și cu *noțiunea activității*. (3)

Temeiul induce ordine în desfășurarea gândurilor și a faptelor, el scriind neîncetat Cartea Facerii. „Iar temelia românului e sănătoasă temelie, cum e inima vetrei sau inima codrului.” În temeiul codrului strămoșesc, codrul este frate cu românul.

Pentru Nicolae Iorga, „*Între cuvintele de care se leagă mai multă gândire și simțire românească, [...] e țara. [...] De la început țara e un lucru mare și sfânt, legat de un grup de oameni care-și trec moștenirea aceasta menită să fie iubită din toată inima, amestecată cu toate gândurile, apărută cu toate puterile și stropită cu sudorile tuturor muncilor și cu sângele tuturor jertfelor. Astfel, țara înseamnă, fără nici un alt adaus, pământul românesc liber, în toată întinderea lui și cu tot sacrul drept care se cuprinde în el.*” (2)

Nicolae Iorga face distincția între națiune și stat. Societatea, națiunea este cea care creează statul.

La noi a funcționat zicala folosită și de Eminescu: „Bună țară – rea tocmeală.”

Tocmeala face referire la stat și la legile țării.

„Statul, spune Iorga, *e forma cea mai înaltă, cea mai promițătoare de roade, cea mai educativă în viața unui popor.*” (2)

Statul e chintesența vie și elastică menită să protejeze viața poporului. Între stat și societate trebuie să existe o osmoză.

Societatea românească a refuzat în trecut orice formă străină de viață, printr-un boicot tacit, fapt ce a condus și la dispariția statului comunist.

Fără să vrei faci constatarea: unde eram și unde suntem.

Se cuvine să aruncăm o scurtă privire de ansamblu asupra societății românești în ultimii 50 de ani.

Prin „Declarația de independență” din 26 aprilie 1964 se intră în ceea ce s-a numit „Primăvara de la București”. „Privită dintr-o altă perspectivă, mișcarea românească a avut un caracter mult mai radical din punctul de vedere al scopului său strategic decât revolta ungară sau Primăvara de la Praga [...] încercând să reducă controlul sovietic, în toată regiunea, ca premisă pentru dezvoltarea sa independentă.” (Larry L. Watts, *Ferește-mă, Doamne, de prieteni*, Editura Rao, 2011)

Anii 1965-1970 au fost anii unei relative renașteri naționale, cu o liberalizare a culturii, cu o încurajare a învățământului de toate gradele, cu o îmbunătățire a activității de cercetare științifică. S-a beneficiat și de o politică externă deschisă spre Occident, în urma căreia s-a obținut un sprijin economico-tehnologic. În anul 1971 s-a instalat un oribil și tragic cult al personalității, cu tot ce a decurs de aici. Perioada ceaușistă a existenței

noastre nu poate fi tratată „în bloc“ ca fiind excesiv de negativă. Ca și în alte epoci Politicul a marcat cu minus destinul național.

Nici perioada 1989-2011 nu poate fi tratată unitar. Privatizările postdecembriste sunt păguboase. Pretinsa Reformă declanșată, haotic, sub imperiul Politicului și dictată de străini, bulversează și afectează viața majorității familiilor și totalității profesior.

În plus, pluripartitismul, greșit înțeles și aplicat, a dus la antagonizarea națiunii.

Întreaga populație resimte excesul mediatizării banalului, frivolității și violenței, caracterul comercial și manipulatoriu al canalelor de televiziune care ne îndepărtează de tot ce-i natural.

Felul cum se practică politica în România te duce cu gândul la poluare și prostituție.

Sărăciți și bezmetici, mulți români și-au luat lumea în cap.

Să reaminim contemporanilor noștri – loviți de amnezie istorică – a cui țară suntem?!

Suntem țara lui Brâncoveanu și Bălcescu, a lui Gheorghe Marinescu și Spiru Haret, a lui Eminescu, Creangă, Xenopol, Pârvan și Iorga, a lui Grigorescu, Brâncuși și Enescu, a lui Constantin Rădulescu-Motru, Călinescu, Vianu, Grigore Moisil și Cioculescu.

Este o evocare cu totul și cu totul incompletă, parțială, dar care certifică înzestrarea și forța intelectuală creatoare a națiunii românești și întemeiază toate speranțele în viitorul ei.

Ieșirea României din marasm se poate face pe coordonate clasice:

– Mihai Eminescu: „Ca să poată elementul nostru românesc să iasă învingător în lupta cea mare pentru existența națională ce ni se impune, mijloacele protectoare nu sunt fără îndoială decât un ajutor vremelnic; **ridicarea nivelului intelectual și dezvoltarea activității și bogăției sunt mijloace fundamentale.**“

– Nicolae Iorga era preocupat de creșterea vitalității românești. El avea în vedere câțiva parametri: capital, inițiativă, curajul de a risca. La acestea se adaugă ideea: să clădim acum pentru viitor. „Vitalitatea, ca să existe, trebuie să îndeplinească două condiții: să fie o vitalitate permanentă în orice împrejurări și să facă lucruri care să fie la un nivel excepțional.“ (2) (p. 223)

– Constantin Rădulescu-Motru preconiza trezirea conștiinței naționale a românilor de pretutindeni pe aliniamentele:

- nevoia unității naționale,
- comunitatea de origine, limbă și destin,

- cointeresarea minorităților naționale pentru o soartă comună mai bună.

În final, un imbold pentru meditație:

„Orice gând al meu către țara natală, timp de 50 de ani, a fost ca o rugăciune. M-am rugat mereu pentru binele țării și al poporului român. Îmi iubesc țara nespuse de mult... Iubesc cu toată ființa mea limba, slova, graiul și luminoasele litere românești. Altfel spus, trăiesc cu întreaga mea ființă în România, cu dorul, mereu nestăpânit pentru țară, pentru frumusețea neasemuită a acestor meleaguri și noblețea sufletului neamului românesc.“ (1997)

(Alexandre Safran, născut la Bacău, rabin șef al Cultului Mozaic din România între anii 1940-1947, membru de onoare al Academiei Române).

CUVÂNTUL JUDEȚ, REPER ÎN „CUMPĂTUL VREMII“

„Să ne înfățișăm cu limba noastră la judecata istoriei“, ne consiliază Constantin Noica.

Mi-a intrat în reflex o întrebare pe care o adresez pacienților:

„De unde sunteți dumneavoastră?“ Răspunsul pe care îl primesc de regulă este județul de origine. Dacă cunosc zona cer mai multe date și comentăm personalitățile emergente din teritoriu. Este o practică folosită care destinde atmosfera și permite înfripirea dialogului. Tot mai rar aud de județele României Mari: Cernăuți, Soroca, Ismail, Durostor, Tutova, Făgăraș, Muscel, Vlașca etc.

De curând am citit în ziarul *Lumina* despre o aniversare dragă nouă, românilor. Anul acesta, la 27 iulie, s-au împlinit 90 de ani de la nașterea lui Eugen Coșeriu, mare lingvist român, născut în județul Bălți, Basarabia. *Balta*, cuvânt vechi, probabil de origine tracică, are un corespondent în limba albaneză, *baltë*. Să ne amintim reverberațiile din expresiile plecate de la vocabula baltă!

Sărbătorirea evocată reprezintă un prilej pentru o înțelegere superioară a fenomenului lingvistic în acțiunea sa, ca penetrare comunicațională și ca mesaj deontologic.

Nicolae Iorga, în cartea sa „Hotare și spații naționale“, discută, în cadrul organizării teritoriale, instituția juzilor și județelor.

Omul liber de la noi se chema „judec“. În formațiunile noastre privite ascendent, trecând de la țărani liberi „judeci“ care au în frunte un *jude*, un *chenez* (de la germanul *konnung* tradus în slavonește), ridicându-se la *ban* (cuvând traco-dacic, cu filiație sanscrită, transmis și ungarilor în Transilvania) s-a ajuns la *voevod* și la cea mai înaltă funcție – *domnul*.

În românește există expresia „om cu scaun la cap“, adică om cu judecată.

„În Ardeal“, ne spune Nicolae Iorga, „există și la sași, și la secui scaune [...] fiindcă scaun înseamnă scaunul de judecată, scaunul și județul e tot una. Secuii se împart într-un număr de scaune, de unde vine și numele de *szék*. De ce secuii au scaune de judecată? Fiindcă au găsit, atunci când s-au așezat aici... organizații de felul acesta care, de altfel, se întâlnesc în lumea romană. Pe vremea când răs-trămoșii românilor erau în legătură cu visigoții, la aceștia se găsește ca șef un jude, Atanaric, în secolul al IV-lea, aceasta înseamnă că goții erau în legătură cu poporul de la care au luat pe „jude“. (p. 206).

Sașii ardeleni erau și ei împărțiți pe scaune – *stühle*.

În Ardeal chiar se întâlnesc județe românești, de la Hațeg la Dobra, la punctul pe unde trece Mureșul străbătând munții, acele „*districtus olahicales*“, de unde a ieșit și Ioan Hunyadi.

„În domeniul politic noi suntem cei care am putut transmite altor popoare, care au trăit în mijlocul nostru, instituții care sunt fundamentale.“ [2] (p. 213)

Cea mai veche denumire de județ se află în Oltenia. Primul județ atestat documentar este Jaleșul, în 1385, din vremea lui Mircea cel Bătrân, și el se întindea pe o parte din actualul județ Gorj.

„Curtea de apel“ este judele văii. La jude se adresează toată valea, care este ea însăși județ.

Nicolae Iorga conchide: „Județul deci l-am făcut noi în înțelegere cu natura și nevoile noastre, au întreat natura, au interpretat-o și s-a făcut creația cea mai firească.“ (p. 255)

Când vorbim de județ și jude ne amintim de *Scrisoarea lui Neacșu din Câmpulung către judele Brașovului*, datată 1521, expediată din județul Muscel, care reprezintă primul text românesc recunoscut până în prezent.

Peste 300 de ani, în 1821, are loc *Revoluția lui Tudor Vladimirescu*. Cu această ocazie el adresează o proclamație către județe. Ridicarea sa a fost provocată de „pierderea privilegiunilor noastre și jafurilor cele nesuferite pe care le pătimea frații noștri.“

Când mă gândesc la importanța județelor în administrația țării, și la mentalul colectiv românesc privitor la *baștină* (cuvânt regăsit în sanscrită), îmi vine în minte lucrarea lui A. Schopenhauer „Lumea ca voință și reprezentare“ și conceptul emis de el *a vrea – a trăi*.

Dacă vrem județe, ele vor trăi!

O întrebare mă frământă: cum s-a ajuns la numele orașului Adjud?

M. Eminescu ne vorbește în opera sa în compania cărții lui Zoroastru, despre *județul pământului*, adică judecata pământului românesc.

Iuliu Zanne ne invită într-unul din proverbele culese de el: „Pune-ți căciula înainte și te judecă singur“, iar Al. Odobescu ne avertizează: „Aduce-ți-vă aminte că este acolo sus un jude și pentru voi!“

MEDICINA SUB LUPĂ

Medicina este un sector larg al vieții umane în care fiecare individ, de la medicul erudit la pacientul profan, are ceva de spus.

Datorită faptului că problemele medicinei sunt cunoscute de noi, susținătorii ei, voi puncta numai câteva aspecte:

1. Medicina este o disciplină solară vitală a omenirii, cea mai nobilă și umană profesie din panoplia practicii sociale.
2. Într-o accepție interdisciplinară, medicul este un solist al psihosomaticii întru sănătatea cuvintelor adiacente din recitativul „Cântarea omului“.
3. Sistemul medical funcționează în diviziune, complementaritate, întraajutorare și respect reciproc.
4. Să știm să ne ducem crucea și să urcăm pe scara vieții cât mai sus, prin responsabilitate etică și onestitate intelectuală.
5. Să ținem la blazonul nostru de medici și cetățeni români și să aplicăm formula de viață „Prin meritocrație întru înălțarea României“.
6. Cu toții știm că sănătatea și educația sunt priorități naționale, ale căror cerințe trebuie satisfăcute.
7. Sistemul medical are nevoie ca medicul de Medicină Generală/Medicina Familiei, un *omphalos terrae* în medicină, să funcționeze la parametri optimi.
8. Sistemul medical este în degringoladă în contextul socio-politico-economic actual. Fiecare dintre noi are regrete și nemulțumiri. Prin bună credință și unitate să depășim impasul în care ne aflăm.
9. Sursa de energie a oricărei acțiuni rezidă în voința de a impune o schimbare.
10. Medicii ar trebui să includă în conceptul stării de bine bio-psiho-social al sănătății individului și exprimarea acestuia prin limbaj.
11. E nevoie de o actualizare grafică a ființării medicinei în contextul cerebralizării ei. În acest sens, dr. Grigore Bușoi propune o nouă emblemă a medicinei, edificată pentadic: în mijloc o cruce albă greacă, ce se proiectează

pe protuberanța olimpică a omului – capul –, crucea având în centrul ei o torță menită să ardă veșnic. Acest triumvirat medical se află înscris într-o elipsă, iar curba este susținută propulsiv de maxima *Vox medicinae tollit*. (A se vedea în acest sens *Revista Medicală Română* nr. 3/2010)

12. În panorama scriiturii medicale, *Revista Medicală Română* ocupă un loc privilegiat prin interdisciplinaritatea afișată și deschiderea culturală fecundă.

CUVINTE ADUNATE ȘI LEGĂNATE ÎN SPAȚIUL MIORITIC

1. Cuvântul e imaginea sufletului pornit din gândul-credință al traco-geto dacilor.
2. Cămașa simțirii românești e mai aproape decât haina apartenenței europene.
3. Din lupta de idei se poate naște o orientare mai bună, iar a avea caracter înseamnă a înfrunta adversitățile.
4. Cine seamănă cuvânt culege răspundere.
5. Suntem surzi când ar trebui să apărăm și ar trebui să fim muți când nu cunoaștem speța sau debităm neadevăruri.
6. Comunic bine cu cei în a căror minte locuiește iubirea.
7. Scopul vieții este să deprinzi focul faptelor în drumul lor spre înalt și să cobori arderea în tine.
8. Gândul bun se încropește pe lumină, dospește noaptea și se pune în formă dimineața.
9. Trăind într-un prezent continuu, cum ne spune Eminescu, românul devine îngândurat.
10. Să tăinuim pentru a dăinui lingvistic!
11. Soarta României se află în gândul și lucrarea fiecăruia dintre noi!

NOTAȚII FINALE

Din bogatul material informațional avut la dispoziție, simțim nevoia să punctăm unele idei cu valoare de referință:

1. „Limba este creația misterioasă cea mai importantă și cea mai caracteristică din tot ce poate alcătui un popor, deoarece ea cuprinde însăși simțirea aceluia popor.” (Nicolae Iorga)
2. Cuvântul e apă dulce, apă adâncă, apă curgătoare... dar mai ales este o apă cristalină pentru cei însetați de armonie.
3. Popoarele cu rădăcini adânci încă din antichitate, care au cultul strămoșilor, precum

evreii, grecii și daco-românii, sunt menite să trăiască veșnic.

4. Neamul românesc a fost o barieră – temelul codrului – în calea puhoaielor năvălitoare barbare, fapt ce a permis Europei apusene creștine să respire și să se dezvolte. O parte a acestor popoare nomade au fost oprite, s-au stabilizat pe teritoriul ocupat, s-au creștinat, dar și-au continuat prin recul maniera expansionistă.
5. Să percutăm soliditatea temeliei Țării și să percepem trăinicia ei prin cuvântul răsunset.
6. Conform *antropologiei ecuatoriale*, concept propus de noi, omul se află într-o luntre personală ce parcurge apa vieții pe sub punțile dualităților polare structurante, iar într-una din ele binele se întâlnește cu răul. (1)
7. Este necesar ca ferestrele percepției să fie luminate pentru a distinge adevărul de minciună, frumosul de urât și pentru a despărți grâul de neghină.
8. România, Grădina Maicii Domnului, după spusele înaltului prelat Ioan Paul al II-lea, pentru a rămâne o oază de verdeață culturală în procesul morbid indus de globalizare – globalita –, va trebui să fie lucrată cu uneltele homoculturii. (1)
9. Putregaiul desnaționalizării a pătruns în inima trunchiurilor tinere și bătrâne ale codrului românesc, din fericire încă nu prea multe, care va conduce, dacă nu se intervine hotărât, la răirea Codrului Măriei Sale.
10. În cadrul paradigmei Spațiului mioritic în care se află sinele nostru sinusoidal, cu urcușuri și coborâșuri, căutăm „sufletul pereche” de semn contrar („eu pe deal/mândra pe vale”) pentru a vibra consonant întru curgerea vieții, în regim de continuitate, prin instituția familiei. (1)

În țara limbii „fagure de miere”, buciumul morților sună cu jale:

Munții noștri aur poartă

Noi cerșim din poartă-n poartă.

N-am prins cheag, n-avem strânsură

Yes-men-ași avem... va fi cianură?

Să fie suficient oare ca morții noștri Mihai Viteazul, Horea, Tudor Vladimirescu, Avram Iancu, Mihai Eminescu, Nicolae Iorga, Mircea Vulcănescu și alți voinici cu fruntea lată din pământul pe care călcăm să ne poarte de grijă?

11. Medicina ca disciplină a vieții poate diagnostica o serie de stări anormale ale societății

românești actuale prin folosirea unei terminologii specifice. Astfel, în cadrul ei, putem formula:

– *Sinapsa* (si – n* – p – sa) *riscului existențial* care cuprinde: singurătatea, nepăsarea, prostia și sărăcia.

– *Sângele lacat* (la – c* – t) *coexistent* trece în revistă: lașitatea, complicitatea, trădarea.

Sângele lacat (incoagulabil) pune în veștejire formularea sfântă a spiritului național: *Sângele apă nu se face*.

– În România se suferă de cap, avem *capioză*: a nu-ți pune capul..., a-ți face de cap, a da la cap, a da cu capul înainte, a nu-l duce capul, a-ți pierde capul etc.

De aici apare și conjugarea la timpul prezent:

Vai de capul meu!...

12. Limba română, în aprecierea lui Lucian Blaga, va fi în viitor limba filosofiei. Să fi avut intuiție Martin Heidegger, care folosea, deseori, în cursul discuțiilor, când acestea lăncezeau, întrebarea: *Wo sind die Rumänen?*

13. În corul națiunii „calitatea de român“ se afirmă prin duetul: bărbăție și credință.

14. Pe toți ne așteaptă în viitor o grea încercare: trecerea cu bine prin „vămile văzduhului“. „Fie ca Stăpânul lumii și al văzduhului [...] să găsească fărădelegile noastre puține și neînsemnate...“ (Sfântul Isihie Sinaitul, „Cuvânt despre trezvie și virtute“)

15. Propunem ca deviză pentru România începutului de secol XXI îndemnul din ziarul *Românul* (apărut în București între anii 1857-1905): *Voiește și vei putea! Luminează-te și vei fi!*

16. Sfântul Maxim Mărturisitorul spunea că înaintarea sub Duh face să nu ne oprim la aparențele înșelătoare ale lumii exterioare, ci El ne conduce spre *logoi* – rațiunea lucrurilor, adică spre esență.

17. Vă propun, în final, să fredonăm împreună un cântec:

Graiul dulce ce ne înfrățește,

Niciodată nu va fi uitat...

El este goarna ce se va auzi:

Tot ce e românesc nu pierde!

BIBLIOGRAFIE

1. **Bușoi Grigore** – Din adânc spre cele înalte. Eseurile unui ostenitor într-ale medicinei, Ed. Amaltea, București, 2007.
2. **Iorga N.** – Hotare și spații naționale. Afirmarea vitalității românești, Ed. Porto-Franco, Galați, 1996.

3. **Noica Constantin** – Cuvânt împreună despre rostirea românească, Ed. Eminescu, București, 1987.